

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОБМЕЖЕНИМИ ФІЗИЧНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Розкриті організаційні аспекти реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями у сучасній літературі. Обґрунтовано зміст реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями. Досліджено, що організація реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями ґрунтується на комплексній медичній, фізичній, психологічній, педагогічній, соціальній і трудовій реабілітації. Пріоритет всіх видів реабілітації має напрямок, перш за все, гуманістичного спрямування, з урахуванням індивідуальних особливостей кожної людини, розвитку самостійності особистості, залучення дітей з обмеженими фізичними можливостями до здорового способу життя, високих естетичних ідеалів і етичних норм поведінки в суспільстві.

Ключові слова: реабілітаційна робота, фізичне виховання, обмежені можливості, організаційні аспекти.

Постановка проблеми. Життєвий досвід, практика фізичного виховання і спорту сприяють комплексній реалізації проблеми реабілітації дітей з обмеженими фізичними можливостями, освіти, виховання, формуванню позитивного морального і психофізичного клімату в суспільстві.

Людина з обмеженими фізичними можливостями в сучасному демократичному суспільстві не мають права залишатися на узбіччі соціально-культурних процесів, системи людських взаємин та цінностей. Люди з обмеженими фізичними можливостями мають такі ж права, як і здорові люди, їм необхідно повноцінно навчатися, отримувати загальну освіту, по мірі можливості повноцінно брати участь у соціальному житті суспільства, приносити користь державі.

Проблема людей з обмеженими можливостями є дуже актуальною й до кінця не вирішеною в наш час. Тому сучасні вимоги щодо реабілітаційної роботи обумовлюють необхідність розгляду в історії та теорії вітчизняної педагогіки організацію реабілітаційної роботи з різними категоріями дітей, що мають обмежені можливості в розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для організації реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями необхідно особливу увагу приділити історичному досвіду даного напрямку роботи.

Проблему дітей з обмеженими фізичними можливостями, та корекційну роботу з такими дітьми розглядали автори І.Бех, В.Бондар, Т.Власова, В.Засенко, В.Лубовський, М.Малофєєв, Є.Мастюкова, Г.Мерсіянова, В.Синьов, Є.Соботович, Л.Фомічова, О.Хохліна, М.Шеремет, М.Ярмаченко.

Організацію корекційно-реабілітаційної та соціальної роботи з дітьми та молоддю з обмеженими можливостями здоров'я розкривають у своїх роботах І. Іванова, О. Молчан, В. Тесленко, А. Шевцов, Л. Шипіцина.

Професійну підготовку майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту розглядали провідні вчені Т.М. Бугеря Л.Б. Волошко, А.М. Герцик, М.В. Дутчак, Р.П. Карпюк, Т.Ю. Круцевич, Р.В. Клопов, А.П. Конох, О.С. Куц, В.М. Платонова, Є.Н. Приступа, Л.П. Сущенко, О.В. Тимошенко, Б.М. Шиян, Ю.М. Шкрєбтія, Ю.М. Шкрєбтій.

Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту, що до фізичної реабілітації були предметом досліджень В.Г. Григоренко, В.О. Кукси, О.І. Міхеєнко, В.П. Мурзи, В.М. Мухіна, С.М. Попова, Л.П. Сущенко та інші.

Організацію реабілітаційної роботи з людьми, що мають обмеження в розвитку займалися І.М. Башкін, Т.В. Бойчук, О.М. Вацеба, А.С. Вовканич, Т.В. Д'яченко, Ю.О. Лянной, О.К. Марченко, В.М. Мухін.

Формулювання мети роботи. Розкрити організаційні аспекти реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями у сучасній літературі.

Завданням дослідження є обґрунтування змісту реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями; розкрити організаційні аспекти реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями.

Методи дослідження. Вивчення і узагальнення даних літературних джерел, які розглядають організацію реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями; аналіз сучасного стану реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями

Виклад основного матеріалу дослідження. Життєвий досвід, практика фізичного виховання і спорту сприяють реалізації проблеми реабілітації людей з обмеженими фізичними можливостями у напрямку освіти, виховання, формуванню позитивного морального і психофізичного клімату в суспільстві.

Фізична реабілітація, це складова лікувальна і профілактична діяльність із застосуванням засобів і методів фізичної культури, елементів спорту та спортивної підготовки, масажу, фізіотерапії та природних факторів у комплексному процесі відновлення здоров'я, фізичного стану, працездатності, психоемоційної стійкості й адаптаційних резервів організму людей з обмеженими можливостями [3].

Визначення реабілітаційного потенціалу дитини з обмеженими фізичними можливостями є суттєвим моментом під час підготовки реабілітаційної роботи потребує вирішення декількох основних завдань:

- 1) з'ясування характеру рухових порушень і ступеня обмеження рухової функції;
- 2) визначення можливості повного або часткового морфологічного та функціонального відновлення у дитини з обмеженими фізичними можливостями пошкодженої ланки опорно-рухового апарату або порушеної функції пошкодженого органу чи системи;
- 3) подальший прогноз розвитку адаптаційних і компенсаторних можливостей організму дитини з обмеженими фізичними можливостями при цьому захворюванні;
- 4) оцінювання фізичної працездатності дитини з обмеженими фізичними можливостями в цілому та функціональної здатності окремих органів і систем з урахуванням визначення переносимості різних за характером, обсягом й інтенсивністю фізичних навантажень у процесі реабілітації [2].

Організація реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями починається, перш за все, з вирішення таких важливих завдань:

- реорганізації та оптимізації діяльності освітньо-реабілітаційних закладів і реабілітаційних центрів;
- започаткування реабілітаційного компоненту в дитячих лікарнях;
- удосконалення матеріально-технічної бази освітньо-реабілітаційних закладів і реабілітаційних центрів;
- забезпечення реабілітаційних установ висококваліфікованими кадрами;
- організація гуртків і клубів для батьків, які мають дітей з обмеженими фізичними можливостями, з метою спілкування та сприяння реабілітації їх дітей;
- педагогічний і науково-методичний супровід дітей з обмеженими фізичними можливостями;
- створення науково-методичного банку корекційно-реабілітаційних технологій;
- розвиток професійних навичок й умінь щодо майбутньої професійної діяльності та майбутнього професійного самовизначення дітей з обмеженими фізичними можливостями [11].

Організація реабілітаційної роботи з людьми з обмеженими фізичними можливостями в теорії вітчизняної педагогіки 21-го століття характеризується підвищенням якості професійної освіти, розробленням і впровадженням нових навчальних дисциплін і педагогічних технологій, спрямованих на реалізацію інтелектуального розвитку особистості майбутнього фахівця з реабілітаційної роботи будь-якого напрямку.

Історичний досвід вітчизняної педагогіки вказує на те, що позитивна і якісна організація реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями залежить від деяких чинників:

- 1) створення нормативно-правової документації;
- 2) інформаційне забезпечення батьків і дітей, які мають обмеження в розвитку;
- 3) методичне забезпечення;
- 4) матеріальне забезпечення;
- 5) комплексна та кваліфікована діяльність фахівців різного напрямку;
- 6) медичне забезпечення;
- 7) розроблення реабілітаційних програм медичної, фізичної, психологічної, педагогічної, соціальної, трудової реабілітації;

Організація реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями будується на комплексній і кваліфікованій діяльності фахівців різного напрямку: логопеда, дефектолога, соціального педагога, психолога, олігофренопедагога, сурдопедагога, музичного педагога, фахівця з трудотерапії, інструктора ЛФК, масажиста, лікаря, медичної сестри. Для організації реабілітаційної роботи фахівці різного напрямку в реабілітаційних установах функціонують кабінети фізіотерапії, світлолікування, фітотерапії та процедурний, грязелікування, теплолікування, інгаляторій, водолікарня, кабінет ЛФК [5].

Раннє, своєчасне та повноцінне лікування має вирішальне значення для ефективності організації реабілітаційних заходів. Лікування та реабілітація – це нерозривні частини єдиного процесу. Медична реабілітація тісно пов'язана з фізичною реабілітацією. Велика увага в організації фізичної реабілітації приділяється руховій активності дітей з обмеженими фізичними можливостями (роботі на тренажерах,

тредбані, велоергометрі, степ-тренажері й т. п.), а також формуванню фізичної культури у сучасному розумінні цього слова.

Рухова активність фізичної реабілітації являє собою реалізацію більшою мірою ідеї, яка полягає в активації, підтримці або відновленні фізичних і духовних сил, профілактики стомлення [6].

Фізичний аспект реабілітації містить всі питання, що належать до застосування фізичних чинників у відновлювальному лікуванні хворих. Фізичний аспект є частиною медичної реабілітації та передбачає заходи з відновлення втрачених функцій організму шляхом застосування лікувальної фізкультури та проведення збільшуваних за інтенсивністю фізичних тренувань.

Розглянемо деякі методологічні аспекти застосування фізичних навантажень у реабілітаційній роботі з дітьми з обмеженими фізичними можливостями.

Перший аспект. Фізичні навантаження – частина медичної реабілітації, складова частина комплексу реабілітаційної роботи. Одна фізична реабілітація без правильного харчування, здорового способу життя, правильного чергування навчальної діяльності й активного відпочинку по мірі можливості в залежності від вад розвитку не може забезпечити позитивну організацію реабілітаційної роботи.

Другий аспект слід починати якомога раніше. Вирішувати проблему фізичного виховання та фізичного розвитку дітей з обмеженими фізичними можливостями необхідно з дошкільного віку, а потім у школах, училищах, інститутах, на підприємствах і т. д.

Третій аспект. Фізична реабілітація починається з медичного обстеження з використанням різних навантажень. Визначення виду й інтенсивності фізичного навантаження та контроль над її ефективністю здійснює лікар. Лікар, даючи поради, повинен враховувати не тільки діагноз захворювання дитини, але і ступінь його фізичної підготовленості, тренуваності.

Четвертий аспект – аспект поступовості. Не слід відразу перенапружувати зусилля дитини. Необхідно, входячи в роботу, розвивати свої зусилля поступово.

П'ятий аспект. Необхідний контроль за ефективністю використання фізичних навантажень. Оптимальний вибір виду, темпу, інтенсивності та тривалості фізичних навантажень з урахуванням обмежень у розвитку дає більш позитивний ефект фізичної реабілітації [8].

Методично правильно і кваліфіковано побудована організація фізичної реабілітації дітей з обмеженими фізичними можливостями дає позитивний ефект в адаптації такої дитини в загальноосвітньому середовищі, у побутовій діяльності та взагалі в саморозвитку, самовираженні та самореалізації дитини з вадами в розвитку.

Висновки і перспективи подальших розробок у даному напрямі. Реабілітаційна робота є одним з основних процесів, спрямованим на всебічну допомогу дітям з обмеженими фізичними можливостями для досягнення ними максимально можливої при певному захворюванні фізичної, психічної, а в майбутньому професійної та соціальної повноцінності.

Організація реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями ґрунтується на комплексній медичній, фізичній, психологічній, педагогічній, соціальній і трудовій реабілітації. Пріоритет всіх видів реабілітації має напрямок, перш за все, гуманістичного спрямування, з урахуванням індивідуальних особливостей кожної людини, розвитку самостійності особистості, залучення дітей з обмеженими фізичними можливостями до здорового способу життя, високих естетичних ідеалів і етичних норм поведінки в суспільстві.

Все це потребує диверсифікації вищої освіти, демократизації вищої фізкультурної освіти з метою органічного входження в систему неперервної освіти, здійснення професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту в напрямку реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями.

Використані джерела

1. Бодажков М. В. Опыт использования средств физической культуры в комплексе мероприятий по реабилитации инвалидов / М.В. Бодажков, А. С. Чабан // Физическая культура и здоровый образ жизни : тезисы докл. Всесоюз. науч.-практич. конфер. (Севастополь, февраль, 1990). – М., 1990. – С. 14–15.
2. Віндюк А. В. Основи технології самостійних занять фізичними вправами учнів молодших класів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і сп. : спец. 24.00.04 "Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення" / А. В. Віндюк. – Л., 2002. – С. 18-24.
3. Марченко О. Перспективи підготовки спеціалістів з фізичної реабілітації / Марченко О. // Теорія та методика фізичного виховання та спорту. – 2008. – № 1. – С. 47–51.
4. Моисеева Л. Г. Организационно-педагогические средства комплексной реабилитации детей с ограниченными возможностями : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 "Общая педагогика, история педагогики и образования" / Л. Г. Моисеева. – М., 2007. – 22 с.
5. Мухін В. М. Фізична реабілітація : підруч. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту / В. М. Мухін. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Олімп. л-ра, 2005. – 472 с.

6. Основы реабилитации двигательных нарушений по методу Козьявкина / В. И. Козьявкин, Н. Н. Сак, О. А. Качмар, М. А. Бабадоглы. – Львів : Українські технології, 2007. – 192 с.
7. Реабілітація людини засобами фізичної культури : робоча навч. програма для студ. спец. "Соціальна педагогіка; практична психологія" / П. І. Щербак, І. І. Заплішній, В. Ю. Кузьменко, Ю. В. Кириченко ; Ніжин. держ. пед. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин : [Б. в.], 2004. – 25 с. – Бібліогр.: С. 15–16.
8. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) / Сущенко Людмила Петрівна ; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України ; Запорізький держ. ун-т. – Запоріжжя : Запорізький держ. ун-т, 2003. – 442 с.
9. Теория и организация адаптивной физической культуры : учебник. В 2 т. Т.1. Введение в специальность. История и общая характеристика адаптивной физической культуры / Под общей ред. проф. С. П. Евсеева. – М., 2002.
10. Физическая реабилитация / под ред. проф. С.Н. Попова. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2006. – 603 с.
11. Щербакова К. В. Реабілітація дітей з фізичними обмеженнями засобами мистецтва : навчальний посібник / К. В. Щербакова, Ж. В. Петриченко ; за ред. А. Й. Капської. – К. : ДЦССМ, 2002. – 96 с.
12. Kriventsova I.V. The role of fencing in the formation of professional competence of future teachers in the sphere of physical culture // Physical Education of Students. 2009, vol.2, pp. 48 – 50.
13. Maivorsdotter N., Lundvall S. Aesthetic experience as an aspect of embodied learning: stories from physical education student teachers // Sport, Education and Society. 2009, vol.14(3), pp. 265-279. doi:10.1080/13573320903037622.

Dolinniy Ur.

ORGANIZATIONAL ASPECTS OF REHABILITATION WORK WITH CHILDREN WITH THE LIMITED PHYSICAL POSSIBILITIES

Purpose: to expose the organizational aspects of rehabilitation work with children with the limited physical possibilities in modern literature. A task of research is a ground of maintenance of rehabilitation work with children with the limited physical possibilities; to expose the organizational aspects of rehabilitation work with children with the limited physical possibilities. A research method is, study and generalizations of these literary sources which examine organization of rehabilitation work with children with the limited physical possibilities; analysis of the modern state of rehabilitation work with children with the limited physical possibilities. Material: literary base of modern original sources, which examines organization of rehabilitation work with children with limited by physical possibilities; certificate encyclopedic literature, domestic and foreign magazines. Results: Organization of rehabilitation work with children with the limited physical possibilities begins, foremost, from the decision of such important tasks: reorganizations and optimizations of activity educationally rehabilitation establishments and rehabilitation centers; introduction rehabilitation component in child's hospitals; the improvement of material and technical base is educational rehabilitation establishments and rehabilitation centers; providing of rehabilitation establishments highly skilled shots; organization of groups and clubs for parents which have children with the limited physical possibilities, with the purpose of intercourse and assistance the rehabilitation of their children; pedagogical and scientifically methodical accompaniment of children with the limited physical possibilities; creation is scientific methodical providing of korekcionno-rehabilitation technologies; development of professional skills and studies which are needed for future professional activity and future professional self-determination of children with the limited physical possibilities. Conclusions: Organization of rehabilitation work with children with the limited physical possibilities is based on a complex medical, physical, psychological, pedagogical, social and lab our rehabilitation. Priority of all types of rehabilitation has, foremost, humanism napravlenost, taking into account the individual features of everybody. Development of independence of personality, bringing in of children, with the limited physical possibilities to the healthy way of life, high aesthetically beautiful ideals, and ethics codes of conduct in society.

Key words: rehabilitation work, physical education, limited possibilities, organizational aspects.

Стаття надійшла до редакції 29.07.2015 р.